

Motion

1981/82: 1645

Lars Werner m. fl.

Övergång till republik

En feodal kvarleva bevaras även i vårt lands statsskick, nämligen monarkin. Där råder hörsrätten och andra med demokratin oförenliga regler. Successionsordningen är grundlag och reglerar tronföljden bl. a. enligt följande:

§ 1. Successionsrätt till Sveriges tron tillkommer manliga och kvinnliga efterkommande till kronprins Johan Baptist Julii, sedermera Konung Karl XIV Johans, avkomling i rätt nedstigande led, Konung Carl XVI Gustaf. Äldre syskon och äldre syskons efterkommande ha därvid företräde framför yngre syskon och yngre syskons efterkommande.

§ 4. Såsom 2 § i 1809 års regeringsform uttryckligen stadgar, att Konung alltid skall vara av den rena evangeliska läran, sådan som den, uti den oförändrade Augsburgiska bekännelsen, samt Uppsala mötes beslut av år 1593, antagen och förklarad är, sålunda skola ock prinsar och prinsessor av det kungl. huset uppfödas i samma lära och inom riket. Den av kungl. familjen som ej sig till samma lära bekänner, vare från all successionsrätt utesluten.

Inte ens religionsfriheten gäller således för kungahuset. Detta dammiga dokument, som för länge sedan borde ha placerats inom glas och ram på museum, betraktas fortfarande av det etablerade samhället som förenligt med demokrati. Endast försiktiga antydningar har gjorts om att föreskrifterna rörande konungens trosbekännelse kanske borde mjukas upp. Så långt som till att ifrågasätta monarkin vågar man inte gå.

Monarkins betydelse har minskat genom att konungens politiska uppgifter beskurits, brukar det heta från dem som inte vågar ta strid för att avskaffa den feodala kvarlevan. Det skall rättfärdiga uraktlåtenheten att följa program och principdeklarationer om monarkins avskaffande och införande av republik. Men det är inte sant att monarkin saknar betydelse i dag.

Kungahuset används i propagandan för att motverka strävandena till demokrati och jämlikhet. Genom glorifiering av kungafamiljens liv söker man frammana falska ideal och vända uppmärksamheten bort från de verkliga samhällsproblemen. Drottningens liv på Drottningholms slott blir i propagandan viktigare för kvinnornas strävanden än sömmerskornas ockupation av Eisers fabrik för att få arbete och utkomst. Det är inte bara för att sälja lösnummer som veckopressen tävlar om att göra stora kungareportage. Reportagen fyller en viktig ideologisk uppgift.

Några godtagbara skäl har inte anförts för monarkins bevarande. Den är en kvarleva från en förgången tid och oförenlig med strävandena till demokrati. Skälen för monarkins avskaffande är många. På andra områden i

samhället söker man utmönstra det som är föråldrat och anpassa grundlagarna till vår tid. Detta bör också ske i fråga om statschefen. Kampen för demokrati och jämlikhet tränger fram på olika områden. Den kampen bör inte motverkas av att ett odemokratiskt system bevaras och skyddas i grundlag.

Det är hög tid för monarkins avskaffande och övergång till republik i Sverige. Vi föreslår att successionsordningen utmönstras ur grundlagarna och att de representativa uppgifter som åvilar konungen överförs till riksdagens talman.

Med hänvisning till det anförda föreslås

1. att riksdagen beslutar att såsom vilande anta följande såsom *Motionärernas förslag* betecknade förslag till lag om ändring i regeringsformen, att träda i kraft den 1 januari 1982.

Nuvarande lydelse

Motionärernas förslag

1 kap. Statsskickets grunder

3 §

Regeringsformen, *successionsordningen* och tryckfrihetsförordningen är rikets grundlagar.

Regeringsformen och tryckfrihetsförordningen är rikets grundlagar.

5 §

Konungen eller drottning, som enligt successionsordningen innehar Sveriges tron, är rikets statschef.

Riksdagens talman är rikets statschef.

Vad i denna regeringform är stadgat om konungen skall, om drottningen är statschef, gälla henne.

5 kap. Statschefen

2 §

Som statschef får endast den tjänstgöra som är svensk medborgare och har fyllt tjugofem år. Han får icke samtidigt vara statsråd eller utöva uppdrag såsom talman eller riksdagsledamot.

Statschefen skall samråda med statsministern, innan han reser utrikes.

Är konungen av sjukdom, utrikes resa eller annan orsak hindrad att fullgöra sina uppgifter, inträder enligt gällande tronföljd medlem av konungahuset, som ej är hindrad, för att såsom tillfällig riksföreståndare fullgöra statschefens uppgifter.

Som statschef får endast den tjänstgöra som är svensk medborgare. *Hon eller han* får icke samtidigt vara statsråd.

Statschefen skall samråda med statsministern, innan *hon eller han* reser utrikes.

Är riksdagens talman av sjukdom, utrikes resa eller annan orsak hindrad att fullgöra sina uppgifter som statschef, inträder den av riksdagens vice talmän, som är närmast i rang och ej är förhindrad, för att såsom tillförordnad statschef fullgöra statschefens uppgifter.

Nuvarande lydelse

Motionärernas förslag

4 §

Utslocknar kominghuset, utser riksdagen en riksföreståndare att fullgöra statschefens uppgifter tills vidare. Riksdagen utser samtidigt en vice riksföreståndare.

Avlider riksdagens talman fullgöres statschefsfunktionen av den av riksdagens vice talmän som är närmast i rang och ej är förhindrad, till dess nyval av talman företagits.

Detsamma gäller, om konungen dör eller avgår och tronföljaren ännu ej har fyllt tjugofem år.

5 §

Har konungen under sex månader utan avbrott varit förhindrad att fullgöra sina uppgifter eller underlåtit att fullgöra dem skall regeringen anmäla det till riksdagen. Riksdagen bestämmer om konungen skall anses ha avgått.

6 §

Riksdagen kan utse någon att efter regeringens förordnande tjänstgöra som tillfällig riksföreståndare när ingen med behörighet enligt 3 och 4 §§ kan tjänstgöra.

Därest ingen av riksdagens talmän är i stånd att tjänstgöra, tjänstgör den av riksdagens ledamöter som längst tid har varit ledamot av riksdagen intill dess att talman eller vice talman åter är i stånd att tjänstgöra eller intill dess att val av ny talman och nya vice talmän verkställs.

Talmannen, eller, vid förfall för honom, vice talman tjänstgör efter regeringens förordnande som tillfällig riksföreståndare, när ingen annan behörig kan tjänstgöra.

7 §

Konungen kan ej åtalas för sina gärningar. Riksföreståndare kan ej åtalas för sina gärningar som statschef.

2. att riksdagen beslutar att såsom vilande anta förslaget – i överensstämmelse med ovan föreslagen ändring i regeringsformens 1 kap. 2 § – att successionsordningen skall upphöra att gälla vid utgången av år 1982,
3. att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om förslag till följdändringar i lagtext i övrigt och till reglering av andra förhållanden som kan föranledas av beslut om övergång till republik.

Stockholm den 26 januari 1982

LARS WERNER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)